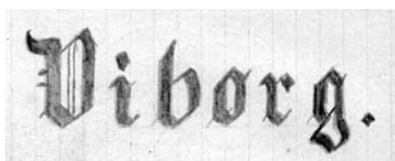

Th. Johansen som rekrut og ordonnans i Viborg 1911

Theodor Johansen (1888 – 1953), der fra 1914 til sin død i 1953 var lærer i Aarestrup, skrev og tegnede livet igennem om, hvad han så og oplevede, således også om sin tid som rekrut i Viborg. Johansen sugede viden og oplevelser til sig og videregav dem i sine mangfoldige notesbøger, som han altid må have haft på sig. Han tegnede og skrev om hvad han oplevede.

De fleste tegninger, der illustrerer denne artikel er fra tiden i Viborg, dog er nogle af soldaterbillederne tegnet under Johansens genindkaldelse til Sikringsstyrken 1915 på Sjælland.

Første tur i felten

På march med fuld oppakning

Med fuld oppakning trak vi, 4. kompagni, den 6. maj for første gang en lille tur ud i felten. Marchen gennem byens smalle gader med gevær i hvil var god og militaristisk, men da kompagniet kom uden for byen på Århuslandevejen, blev armen træt, og straks efter at der var kommanderet hvil og geværet var hængt over nakken, begyndte vi endnu så lidt trænede rekrutter at sjokke, skønt passieren ikke ganske gik i stå.

Efter en halv times landevejsmarch, hvorved nakken var blevet godt træt, gjordes der holdt på toppen af en bakke, og vor kaptajn gav os en kort beskrivelse over terrænet, som vi så ud over. Navne som Bjærgnæs, Liseborg bakke, Øster- og Sønder Tejlgård, Overlund, Søndermølle, Dalsgård, Overlund, Søndermølle ved Brunshåb, Mølleå løbende fra Viborg Sønder sø samt Vind sø, skovene ved Hald og Viborg hedeplanta-ge med skydebanerne var snart slået fast.

Fra landevejen gik turen ind over markerne ad markveje, og efter en næsten halv times march måtte korporaler og underkorporaler svede efter kaptajnens kommando iverens sved for at vise os, hvorledes en patrulje må gå frem for at sikre fæller og undergivne mod fjenden. Efter 2½ times march drog flokken under den varme formiddagssol gennem Brunshåb klædefabrikkers gård, forbi de af gamle munkesten byggede arbej-

derhytter, over Mølleåen, langs med lyngklædte bakker for på en grønklædt plet ved foden af disse at holde et blødeligt timestil.

Fra felten den 13. maj 1911

Når man rykker mod fjenden med stor styrke og man marcherer hen ad en landevej, dele regimentet ofte i flere afdelinger for ikke at udsætte hele styrken. Først marcherer en forpatrulje bestående af føreren og fra tre mand op mod en sektion. 2-300 meter bag efter denne stilles forspidsen bestående af én deling minus forpatruljen. 300 meter bag efter forspidsen kommer fortroppen, der består af et kompagni minus en deling. 400-500 meter bagefter fortroppen endelig fordækningen = en bataljon og 7-800 meter efter denne avantgarden. En kilometer efter denne endelig hovedstyrken. Den 13. maj 1911 gik turen nord om Viborg Nørresø ud ad Aalborg landevej gennem Nørreport.

Fra ordonnansens første dag

Med hurtige skridt ilede jeg som en halv besat ned til stabssergenten, hvor jeg fik min første ordre, at afhente disciplinærbogen hos vort kompagnis premierløjtnant von der Riche. Turen gik hurtigt til fods ud i Mogens Gade 36, men hr. premierløjtnanten var ikke hjemme. En pige, eller jeg må måske heller sige en dame, som gik og fejede i entreen, fandt snart bogen på premierløjtnantens pulkt, men som en pligtopfyldende rekrut turde jeg ikke tage denne genstand af en andens hånd. Jeg måtte da tilbage til stabssergenten og melde, at premierløjtnanten ikke var hjemme.

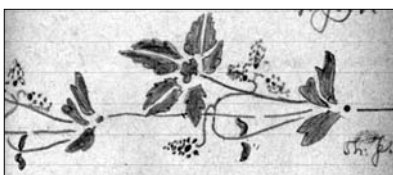
Soldat hos officer

Disciplinærbogen skulle stabssergenten have, og jeg måtte så ud til en assistent Donns i Jernbanegade, hvor premierløjtnanten havde sin kæreste, ud til hans svigerforældre. Hurtigt fandt jeg ham og meldte om min første tur. ”Det var dog Sattans. Har De en cykel”. ”Naturligvis nej, det har jeg ikke, men jeg kan gå ud til Mogens Gade igen”. ”Ja, men De kan sgu ikke finde den”. ”Jo, jeg så, at bogen lå på hr. premierløjtnantens bord”. ”Nå, kan De gå derud igen, her er nøglen. De kan hænge den på knagen i entreen, når de har låset”. ”Javel, javel”.

Disciplinærbogen var i orden, og det varede ikke mange minutter før jeg atter nåede tilbage til stabssergenten med denne. ”Tak, det var godt, Kan De så gå ud til kaptajnen og få denne skrivelse underskrevet, så at De kan levere mig den, thi jeg skal op på kontoret med den straks”. Uden at skrabe på fortovsfliserne og uden at træde på mere end hvert andet eller tredje af alle de trappetrin, der er op til kaptajnen stod jeg snart foran den spinkle kompagnichef og meldte: ”Ordonnansen for 8. bataljons 4. kompagni melder sig med en skrivelse fra stabssergenten”. ”Værgod”. Kom ind i den smukke lejlighed og fortsatte: ”Skulle anmode hr. kaptajnen at underskrive denne skrivelse, så jeg kan få den med tilbage”. Det skete med det samme. Tre minutter efter stod jeg hos stabssergenten. Men ak. Det første fejlgreb på ordonnansens løbebane var begået. Jeg skulle vente foran 8. bataljons kontor til han kom, og der skulle jeg have leveret ham skrivelsen. Fejlen sved jo kun til mine ben. Efter at have ventet ½ time uden for kontoret, måtte jeg af sted til premierløjtnanten med en skrivelse. Han var naturligvis ikke hjemme, og jeg traf ham en gang i den uge, jeg var ordonnans. Dermed var jeg færdig med min første ordonnanstjeneste. Da det var meget varmt den søndag, blev jeg også varm.

Trappen op til officers bolig

Vægdekoration

Mens jeg ventede på stabssergent Pedersen, der var oppe hos kaptajn Krogh, tegnede jeg denne vægdekoration. Den 10. maj 1911, den anden dag jeg var ordonnans.

Viborg domkirke

Løb St. Bededag 12. maj ad Vestergade for at gå i kirke, da just en dreng bag mig råbte: "Nå, De har glemte deres livrem. Jeg slog mig ved disse ord uvilkårligt på maven, og ganske rigtigt, der var intet bælte." "Det var godt, du sagde mig det", sagde jeg og skyndte mig hjem uden at have set drengen.

En tur ud på skydebanen 1. juni 1911

Rekrutterne stillede som de plejede i Nørregade, og snart var kompagniet under march til skydebanerne i Viborg Hedeplantage. Vejret var varmt, og da det havde været endnu varmere de foregående dage, var vejen at gå på lig en tynd fjerdyne. Vinden hvirvlede støvet op om soldaterne, og når vore formænd satte foden fast i støvet og vinden blæste front ind, skulle man tro, at støvlen var en sand liden motorbåd, der banede sig frem. I begyndelsen var 4. deling

En hel hånd		
250 m Viser		
Mps.	Ordinal.	Retningsp.
300	- 31	Underkanten
250	0	Spandet
200	18	} Skodeme
150	25	
100	23	
50	14	
En hængende hånd		
250 m Viser		
300	- 31	Overkanten
250	0	midt paa
200	18	} Underkanten
150	25	
100	23	
50	14	

forrest, men vore lange ben blev dog 4. delings korte for lange, og premierløjtnanten kommanderede et skarpt "Holdt", og meningen med dette var, at de små tropper skulle bryde vinden og støvet for de store. På "Kompagni march" sjokkede vi atter i støvet og gik rør. Men det blev for galt midt på landevejen, og vi fik lov til at gå på vejkanterne, således at de 4 delingers første geledder gik fremad på venstre side af vejen, medens andet geledderne fulgte med fremad. Sidemanden på højreside under træernes skygge. At gå der bekom os meget vel og mærkedes straks, hvilket også flere tilkendegav, somme ved "Ah", andre ved en dyb vejrtrækning. En bornholmer foran mig følte også skyggers svale vind og udrød på sin vis: "Vi har 'et got! De derovre har 'et ikke got". Og mens han lod sin svedende hånd i pegestilling mod kammeraterne glide ned over den blå trøje gispede han stadig efter kølig luft. Lidt længere ude var vejen ikke så støvet, og i løb samledes hele kompagniet atter i marchkolonne. Kort tid efter svingede vi fra Koldinglandevejen ind i granplantagen forbi advarselsskiltet, der forbyder enhver uvedkommende adgang til skoven under skarpskydning. Kun en halv time efter lyder skud på skud inde fra skydebanerne. Et tegn på, at nu skyder de danske soldater.

Notat om en dag på skydebanen

Vagttjeneste den 9. juni 1911

Af 8. bataljons 4. kompagni holder de seks første mand vagt, og fem af dem er samlede i vagtstuen; patruljemandskabet og to af vagtmandskabet. Patruljen går fire gange op over pladsen. Så blev klokken 10½ og 5 og jeg skal ud som tredje patrulje. 5 melder sig til vagtkommandøren, og jeg træder an udenfor i rør-stillingen. Straks efter står 5 foran mig, og ved et lavmælt "Ret" retter jeg mig op. Geværet føres op i hvil, og vi marcherer hen ad gaden for at udføre vort hverv. Da vi går forbi Hotel du Nord lige ved eksercerpladsen siger jeg bagved: "Kan vi ikke få tid til at få en kop kaffe der", men 5 kommanderer patruljen og svarer, dog ikke i nogen særlig bydende tone: "Nej, det er mig der kommanderer". Jeg strækker på benene for at drive blodet ud i dem og trækker geværet fast an, thi det er temmelig koldt.

Depotbygningen på Viborg kaserne

Da vi går forbi depotbygningen skeler vi begge til skodderne for at se, om de er lukkede, og med et øjekast er vi klar over, at låsene til dørene er på. Officershyttens dør og skodder får samme omgang, og vi marcherer roligt videre langs med salon-skydevolden op til de små skydevolde bag træerne mod vest. Da vi

kommer derop står vi stille et øjeblik uden at sige et ord, medens vi ser os om over pladsen. Så afbryder 5 tavsheden ved at sige: "Nå, vi skal vel en tur ned til 3, det er skildvagten". Og uden at tænke på, hvad han skal, går han og jeg naturligvis bagefter som det sig hør og bør.

Det er halvvejs mørkt. Månen går flegmatisk om bag en sky, men vi går frem over eksercerpladsen i den stille kolde aften. En mand, der flytter får, tramper på en jernhæl og dennes ring rasler i lejet. Lidt længere henne på pladsen bræger nogle andre får hen imod os eller ham, som om de gerne ville have lidt selskab. Idet vi svinger mellem depotbygningen og de store

En soldat, der om lidt skal ud på vagten, tegnet i vagtstuen

træer, der står foran dem, trækker vinden koldt i bladene, så de bøjer sig alle samtidig. Skildvagten ved skilderhuset står mellem træerne og 5 spørger lavmælt: "Er der noget"? Han gnider kroppen i tøjet og svarer: "Nej, alt i orden! Her er det sgu fint. Det er F..... æ..... koldt i aften, åh", slutter han og krymper sig atter. Så går 5 og jeg selv videre hjem mod vagten og 5 mindes vist endnu 3's sidste ord, idet han udbryder: "Det er alli'vl koldt at gå der i aften, det er godt, at vi skal hjem i vor seng klokken 12".

To minutter efter svinger vi i en bue ind foran døren til vagten, og der kommanderes eller siges "Holdt" og "Gevær ved fod, træd af". Jeg går ind i vagtstuen og 5 melder som patruljefører tilbage og "Alt i orden" til vagtkommandøren. Og så har vi gået vor tur som patrulje.

I felten igen

Lørdag den 17. juni drog vi i felten. Det var den smukkeste morgen, jeg længe havde oplevet. Klokken var 6½ og solen allerede højt oppe. Ved Asmild klostergård gjorde vi "holdt", og jeg nød udsigten. Vejret var stille og ikke en vind rørte sig. Røgen fra skorstenene i det gamle Viborg hinsides søen steg så lige og så højt til vejrs som jeg aldrig har set nogensinde. Bøn-

derne kørte allerede til dyrskue i Viborg med deres fede heste og i deres gammeldags vogne, thi man kan vel se, at man ej er i Østjylland, hvor bonden snarere kører på gummihjul end at sætte sig op i slig en vogn som midtjydens med smalle hjul for neden og brede for oven.

Asmild kloster

Ved gården, den føromtalte, blev der sendt patruljer ud og vi marcherede videre i den dejlige klare morgenluft. Formiddagen gik hurtigt, idet vi havde undervisning blandt andet i "sikring af steder" i cirka 2½ time. Under denne undervisning lærte vi flere navne og steder at kende, såsom Korsgård, Ørum, Vibæk, Sognefogedens gård, Gammel Asmild høj eller "Punkt 161".

Gammel mand ser de marcherende soldater

Før vi drog hjemad måtte vi i spredt orden under løb, gang, kravlen og kryben storme lyngbakkerne ved Søndermølle.

Så fik vi lov at gå hjem og under honnørmarchen gennem Viborgs gader viste vi rigtig egnens landboere, hvordan vi kunne marchere.

Theodor Johansen brugte sin fritid til at se sig om. Således kan man se af notaterne, at han var i Aalborg grundlovsdag og at han var ude i Viborg med sin notesbog, hvori han skrev og tegnede om alt, hvad han så og oplevede i Viborg.

På orlov – grundlovsdag i Skovbakken ved Aalborg

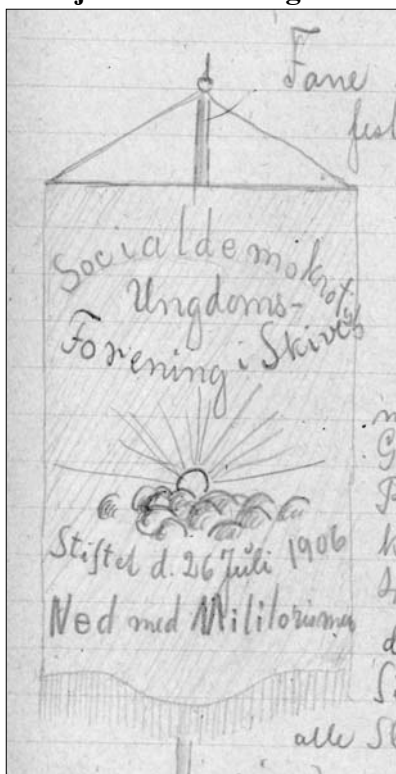

Fra Skovbakken

Jeg sad på en bæk, som soldat, sammen med min bror, da en ældre herre med høj silkehat og veteranmedalje på brystet af en gammel diplomatfrakke.

Just som han gik forbi lettede han ærbødigt på den bulede silkehat og så, idet han langsomt gik i stå: "Nå, det er nok fra ottende bunke"! "Nå, jaa ... a ... o ... såmænd", og så fortsatte han ind under træerne.

Arbejderfest i Viborg

Fane fra arbejderfesten

Fane fra arbejderfesten i Viborg den 11. juni 1911. Efter demonstration gennem Viborgs gader til Borgvold. Ikke mindre end 12 faner af den fineste silke og fra alle slags fagforeninger måtte gøre sit til at fremkalde glødende øjne.

Viborg museum

Museet i Viborg ligger lige ved domkirken og er opført 1728. Frederik den 4.'s navnetræk er slynget over døren. Straks man kommer ind ad den østlige dør ser man atter dette navnetræk meget smukt udkåret i træ og forgyldt med en engel på hver side.

Den første stue indeholder våben fra stenalder og bronzealder. I de to værelser mod syd, på begge sider af det først omtalte, gemmes minder fra jernalderen. På hylder, der strækker sig hele væggen rund i det første værelse, står urner. I det sydvestlige værelse hænger en del våben fra middelalderen og man kan her se et smukt skab fra den katolske tid, hvor præsterne gemte relikvier. Ligeledes findes flere Mariafigurer, hvoraf én kan græde, dvs. der er huller i øjnene, hvorigennem vand kan ledes ud af øjnene. Disse ting er fra Karup kirke, hvilken er den ældste kirke i Jylland. Denne kirke var i den katolske tid meget rig, og tæt ved den har der været (eller findes) en helbredende kilde. En dansk adelsmand havde en datter,

som var bleven blind, og han rejste vidt og bredt med hende, men intet hjælp, før hun en gang kom til Karup, hvor hun en aften sad ved denne kilde og bad til jomfru Maria, idet hun badede sine øjne med kildens vand. Hun blev straks seende og siden den tid kom mange syge til kilden for at blive helbredt og samtidig skænke gaver for Vor Frues Alter i kirken der.

I samme værelse findes en hængevogn fra Marsvinslund og i værelset ved siden af, mod nord-vest, findes dragter, der har tilhørt nådigherren og nådigfruen til samme gård. Disse dragter stammer fra midten af 18. århundrede og hænger i et glasskab. I dette værelse findes en del malerier, gamle, over Viborg såvel som kort.

Blicherstenen

Blicherstenen i Borgvold

Mindesten for St. St. Blicher står inde i Borgvold. På stenen står:

Mit fødeland er lyngens brune land,
min barndoms sol har smilt på mørken hede.
Min spæde fod har trådt det gule sand,
blandt sorte høje boer min ungdoms glæde.
Steen Steensen Blicher.

11. oct. 1792 – 26. marts 1848

Et billede i Viborg domkirke

Saul lytter til Davids harpespil

En flok soldater hygger sig

På den nordlige side i kirken, omtrent på midten af væggen, ser man et billede, der forestiller David spille harpe for Saul. David fremstilles som en yndling i rød kjortel uden hovedbeklædning stående og slår harpen med begge hænder. Lige foran ham sidder Saul på sin trone, hvorpå til der går tre trappetrin. Han knytter hånden om venstre stolearm og støtter med højre hånd sit hoved, idet han ser på David med sit tungsindige blik og lytter til hans musik. På hovedet har Saul en høj hovedbeklædning, måske en østerlandsk krone.

Dyrskue i Viborg

Til dyrskue i Viborg den 17. juni 1911 – udenfor et telt: ”Hallo, hallo mine ærede herrer og damer. Her har De lejlighed til at se to af Nordens ypperste kvinder. Den smukke miss Sylvia, der er tatoveret med over 500 figurer fra halsen til tåspidserne og kæmpedamen, den 18-årige frk. Ellen, der vejer den enorme vægt af 375 pund. Allerede mens hun var 5 år gammel vejede hun 250 pund – kolossalt! Hun er i besiddelse af en meget smuk sangstemme og synger og slår en trille på en arms tykkelse. Under forestillingen, der lige i dette øjeblik tager sin begyndelse, færdes hun frit imellem publikum og underholder Dem med sit livlige temperament. Her ser de hendes strømpel! Væsenartig, mine ærede selskaber, strømpeskafter, grebskafter og støvleskafter! De må krænge, trænge og brænge på for at komme ind at se disse i nutiden mest interessante vidunderkvinder. Det er noget som ethvert interesseret og opvakt menneske i vortid må have at se. Væsenartig, væsenartig! Prisen er kun 25 øre for voksne og selv om lyngen på Viborg hede brænder, så vedbliver den dog at være den samme og 10 øre for menige militære og 10 øre for børn. Børnebørn og børnebørnsbørn og uægte børn kommer gratis ind. Væsenartig, væsenartig”!